

*Міністерство культури і туризму України
Державний методичний центр
навчальних закладів культури і мистецтв України*

АРАНЖУВАННЯ

*програма та методичні рекомендації
для вищих навчальних закладів культури і мистецтв
I-II рівнів акредитації*

**Спеціальності 5.020104 „Народна художня творчість”
Спеціалізації „Народне пісенне мистецтво”**

Київ – 2006

Укладачі:	Кагадей Тетяна Юрїївна	- викладач предмету ОКЗ „Лозівське училище культури і мистецтв”
	Чурилов Василь Іванович	- директор ОКЗ „Лозівське училище культури і мистецтв”, Заслужений працівник культури України
Рецензенти:	Ірха Василь Іванович	- професор, завідувач кафедри хорового диригування Харківської державної академії культури
	Кобзєв Сергїй Сергїйович	- викладач-методист, викладач хорових дисциплїн ОКЗ „Харківське училище культури”

Відповідальний за випуск Т.Ф. Стронько

©Державний методичний центр навчальних закладів культури і мистецтв, 2006.

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Програма розрахована на 54 години за навчальним планом, з яких 31 година індивідуальної та 23 години самостійної роботи .

Кількість годин			Розподіл по курсам і семестрам	
Загальний обсяг годин	Самостійна робота	Індивідуальні заняття	II семестр 16 тижнів	III семестр 15 тижнів
54	23	31	16	15

Передбачаються диференційний залік і контрольні уроки.

Хорове аранжування має на меті навчання мистецтву перекладення даного хорового твору з одного складу на інший, створення хорової партитури необхідного типу та виду на основі вокального твору у супроводі фортепіано, а також виявлення характерних особливостей гуртового співу та оволодіння мистецтвом імпровізації.

Цими знаннями необхідно оволодіти керівникові і професійних, і самодіяльних колективів. Навички в аранжуванні відкривають перед ним додаткові можливості для збагачення хорового репертуару літературою, що підбирається та аранжується ним з урахуванням індивідуальних особливостей і професійно-технічних можливостей даного колективу.

Аранжування – дисципліна творча. І для якого б складу хору не здійснювалось аранжування, чий би твір не був взятий за його основу, – завжди слід з повагою ставитись до авторського тексту, не дозволяючи собі змінювати оригінал: міняти гармонію, міняти місцями частини твору, спотворювати ритм, темп тощо.

Пристаюючи до аранжування необхідно завжди мати на увазі, що не кожен твір по своєму змісту можна

аранжувати для іншого складу хору або взагалі викладати його у вигляді хорової партитури. Наприклад, не можна було б аранжувати для іншого складу хори з опер, похідну козацьку пісню – для жіночого складу тощо.

У розділі „Список творів для перекладення” твори підібрані з урахуванням наявності музичного матеріалу в даному навчальному закладі.

Зміст програми розглянутий і схвалений на засіданні циклової комісії хорових і теоретичних дисциплін обласного комунального закладу „Лозівське училище культури і мистецтв”, протокол № 6 від 4 березня 2005 року.

Тематичний план

	Назва розділів та тем	К-сть годин
	ВСТУП	
	РОЗДІЛ 1 Перекладення хорових партитур для різного за складом хору. Перекладення з однорідних хорів на змішані і навпаки.	
<u>Тема 1.</u>	Аранжування чотирьохголосного жіночого хору для чоловічого та навпаки.	2
<u>Тема 2.</u>	Перекладення з двох та трьохголосних однорідних хорів на змішані шляхом октавного подвоєння голосів однорідного хору.	2
<u>Тема 3.</u>	Перетворення чотирьохголосного складу викладення однорідних хорів в трьохголосний.	2
<u>Тема 4.</u>	Перекладення з трьохголосних однорідних хорів гомофонно-гармонічного складу на чотирьохголосний змішаний.	2
<u>Тема 5.</u>	Перекладення з чотирьохголосних однорідних хорів на чотирьохголосні змішані,	2
<u>Тема 6.</u>	Перекладення однорідних хорів з перемінною кількістю голосів на змішані.	2
<u>Тема 7.</u>	Перекладення з чотирьохголосних змішаних хорів на чотирьохголосні однорідні.	2
<u>Тема 8.</u>	Перекладення з чотирьохголосних змішаних хорів на трьохголосні однорідні.	2
<u>Тема 9.</u>	Перекладення з чотирьохголосних змішаних хорів на двохголосні однорідні	2

<u>Тема 10.</u>	Перекладення з багатоголосних змішаних хорів на чотирьохголосні змішані	2
РОЗДІЛ 2	Перекладення вокальних творів для хору різного за складом. Перекладення вокальних творів для хору а cappella	
<u>Тема 11.</u>	Перекладення з прямим перенесенням голосів супроводу в хорову партитуру зі зміною верхнього голосу супроводу по вокальному голосу.	1
<u>Тема 12.</u>	Перекладення вокальних творів для двохголосного однорідного хору	1
<u>Тема 13.</u>	Перекладення вокальних творів для чотирьохголосного змішаного хору	1
РОЗДІЛ 3	Народний підголосковий спів.	
<u>Тема 14.</u>	Характерні особливості гуртового співу:	
	1 Мелодії-варіанти	2
	2 Вільний розспів	2
<u>Тема 15</u>	Підголоскове перекладення	4

ЗМІСТ КУРСУ

Значення курсу хорового аранжування для практичної діяльності керівника хору. Задачі курсу. Види хорових перекладень. Знайомство із загальними принципами, покладеними в основу хорових перекладень. Необхідність збереження мелодії, гармонії, темпу, метра, динаміки та форми оригіналу. Можливість зміни тональності та фактури. Питання організації самостійної роботи учня.

РОЗДІЛ 1. Перекладення хорових партитур на різні за складом хори. Перекладення з однорідних хорів на змішані

Тема 1

Аранжування чотирьохголосного жіночого хору для чоловічого та навпаки.

Співвідношення діапазонів хорових партій. Загальний звуковисотний об'єм чоловічого хору. Діапазони самодіяльних хорів. Техніка аранжування творів з жіночим складом на чоловічий та навпаки. Транспонування. Верхні регістри сопрано і тенорів.

Тема 2

Перекладення з двох і трьохголосних однорідних хорів на змішані шляхом октавного подвоєння голосів однорідного хору.

Збереження тональності при перекладенні із звичайного складу двохголосного однорідного хору (сопрано, альти). Випадки можливого транспонування при наявності в оригіналі двох високих чи двох низьких голосів. Різні варіанти подвоєнь при перекладенні трьохголосних однорідних хорів на змішані. Використання октавних подвоєнь у хоровій літературі.

Тема 3

Перетворення чотирьохголосного складу викладення однорідних хорів у трьохголосний.

Роль "комбінованого" голосу в аранжуванні для трьохголосного складу. Допустимі зміни в інших партіях хору. Тональне зрушення (професійний та самодіяльний хор).

Тема 4

Перекладення з трьохголосних однорідних хорів гомофонно-гармонічного складу на чотирьохголосні змішані.

Збереження мелодійної лінії крайніх голосів трьохголосного однорідного хору під мас передачі їх крайнім голосам змішаного хору. Утворення двох середніх голосів у змішаному хорі на основі гармонії оригіналу. Роль середнього голосу в однорідному хорі при утворенні двох середніх голосів змішаного хору. Можливість використання у перекладеннях більш повного гармонічного звучання ніж звучання трьохголосного однорідного хору. Необхідність заміни обернень акордів, які звучать в заключних кадансах однорідного хору, їх основними видами у перекладенні.

Тема 5

Перекладення з чотирьохголосних однорідних хорів на чотирьохголосні змішані.

Зміна розташування голосів у перекладенні тональності оригіналу. Поява розриву між голосами при наявності в акордах однорідного хору широкого або змішаного розташування, а також при перехресуванні голосів. Прийоми усунення цих розривів. Можливість широкого практичного застосування цього способу.

Тема 6

Перекладення однорідних хорів з перемінною кількістю голосів на змішані.

Необхідність поєднань в даному виді перекладень

різних способів, розглянутих в попередніх темах. Залежність вибору способу від кількісного складу хорової партитури та характеру її розвитку. Утворення партитур змішаного хору з перемінною кількістю голосів.

ПЕРЕКЛАДЕННЯ ІЗ ЗМІШАНИХ ХОРІВ НА ОДНОРІДНІ

Тема 7

Перекладення з чотирьохголосних змішаних хорів на чотирьохголосні однорідні.

Можливість широкого застосування творів при перекладенні змішаним прийомом. Використання чотирьох способів, які використовуються при різних моментах розвитку твору. Вибір того чи іншого способу в залежності від особливостей партитури змішаного хору.

Перший спосіб. Транспонування чоловічих голосів на октаву вверх, або жіночих на октаву вниз з відповідним перерозподілом цих голосів між партіями однорідного хору. Можливість заміни одного виду акорду іншими. Випадки заміни повного гармонічного звучання неповними акордами.

Другий спосіб. Використання даного способу при наявності розриву (більш октави) між басами і тенорами змішаного хору. Скорочення на октаву цього розриву при передачі голосів змішаного хору однорідному хору. Необхідність обмеження діапазону в партії басів.

Третій спосіб. Можливість точного перенесення голосів змішаного хору в партитуру перекладення за умови звучання чоловічих голосів у верхньому регістрі, а жіночих – у нижньому або середньому.

Четвертий спосіб. Передача транспонуючого на октаву басового голосу одному із середніх голосів однорідного хору. Зміна виду акорду при застосуванні четвертого способу.

Тема 8

Перекладення з чотирьохголосних змішаних хорів на трьохголосні однорідні.

Збереження мелодії верхнього голосу. Утворення на

основі гармонії нового середнього голосу. Можливість зміни лінії басу. Необхідність правильного розташування голосів у акорді. Найбільш доцільні варіанти заміни чотирьохголосних акордів трьохголосним звучанням.

Збереження у трьохголосі ступенів, від яких залежить характер звучання гармонії (ввідний тон, септима, альтерировані звуки). Допустимість зміни виду акорду. Особливий підхід до вибору акордів у кадансових зворотах. Можливість звучання заключної тоніки у вигляді тонічного секстакорду.

Тема 9

Перекладення з чотирьохголосних змішаних хорів на двохголосні однорідні.

Необхідність наближення двохголосного звучання до гармонічного колориту чотирьохголосного складу. Залежність вибору інтервалу від мелодійного положення чотирьохголосного акорду. Роль терції і сексти у відтворенні звучання тризвуку та їх обернень. Значення нестійких інтервалів (велика секунда, тритон, мала секунда) при передачі характеру звучання септакордів домінантової групи. Використання кварта і квінти на сильній і слабкій долях такту. Двоголосся у російській народній пісні. Можливі варіанти заміни чотирьохголосних акордів двохголосним звучанням.

Тема 10

Перекладення з багатоголосних змішаних хорів на чотирьохголосні змішані.

Скорочення голосів при октавному подвоєнні басу. Скорочення голосів при октавному подвоєнні у різних партіях багатоголосного змішаного хору. Необхідність збереження голосів, які безпосередньо впливають на гармонійні барви акордів (альтеровані звуки, ввідний тон, септима, нона і т.і.)

РОЗДІЛ 2. Перекладення вокальних творів для різних складів хору. Перекладення вокальних творів для хору a cappella

Тема 11

Перекладення з прямим перенесенням голосів супроводу в хорову партитуру зі зміною верхнього голосу супроводу по вокальному голосу.

1. Вплив акомпанементу на утворення хорових перекладень a cappella. Перекладення з прямим перенесенням голосів супроводу в хорову партитуру. Особливості даного перекладення: (октавні подвоєння в акомпанементі, наявність низьких басових нот, єдиний ритм у акомпанементі і вокальному голосі і т.і.)

2. Верхній голос акомпанементу при деяких моментах музичного розвитку звучить вище партій соліста. Визначення вокальним голосом мелодійної лінії верхньої хорової партії.

Перекладення вокальних творів зі збереженням інструментального супроводу.

Різноманітні форми акомпанементу Найпростіша форма акордовий склад.

Складні форми супроводу (гармонічна фігурація, ритмічна фігурація, мелодична фігурація).

Тема 12

Перекладення вокальних творів для двоголосного однорідного хору.

Утворення другого голосу на основі звучання акомпанементу. Вимога співучесті та виразності до розвитку мелодійної лінії другого голосу. Відповідність новоствореного голосу гармонії акомпанементу. Використання при створенні другого голосу мелодійних зворотів акомпанементу. Можливість застосування найпростіших поліфонічних прийомів (наприклад, імітацій). Підтекст при поліфонічному звучанні. Зумовленість другого

голосу вимогам теситури. Залежність характеру двоголосся (постійного чи епізодичного) від художніх задач і технічних можливостей хору (якщо перекладення зроблено для певного колективу).

Тема 13

Перекладення вокальних творів для чотирьохголосного змішаного хору. Утворення трьох нижніх голосів на основі звучання акомпанементу. Відповідність новостворених голосів гармонії акомпанементу. Вплив застосовуваних у супроводі альтерацій на утворення акордів хорової партитури.

Значення розташування голосів у акорді для якісного, урівноваженого чотирьохголосного звучання, дотримання у новостворених гармонічних акордах закономірностей голосоведення. Відповідність хорових голосів вимогам теситури.

Тема 14

Характерні особливості гуртового співу. Мелодій-варіанти.

Характерні риси народного підголоскового співу – насиченість усіх голосів мелодизмом. Основне втілення – провідний наспів. Додаткові мелодій-варіанти (підголоски) – їх роль та зв'язок з основним наспівом.

Відмінні риси підголоска та основної мелодії. Три види підголосків: верхній, середній та нижній. Паралельний рух виводу октавами щодо основного наспіву. Розподіл голосів у гурту.

Вільний розспів.

Імпровізаційний хист. Певні закономірності у мистецтві імпровізації (зміст пісні, її музичний образ, лад, ритм і музична форма). Кожен новий куплет – то нова, своєрідна варіація мелодії. Два варіанти заспіву в багатоголосній народній пісні:

- великий діапазон заспіву (він ділиться: починає низький голос, його переймає середній або й верхній);

- поступове наростання заспіву.

Застосування в гуртовому співі таких прийомів імпровізацій: варіювання заспіву, становлення основної мелодії, складання підголосків, варіювання й переймання різних голосів. Схеми розташування голосів.

Тема 15

Підголоскове перекладення.

Заспів, вивід, підголоски – три виразні, осмислені, логічно розвинені мелодії. Важлива риса народнопісенної творчості – її ладові особливості. Застосування міксолідійського, дорійського і фригійського ладу. Ладові устої народної пісні. Потреба зміни тональності.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ СТУДЕНТІВ

Рівень навчальних досягнень	Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів
<i>I. Початковий</i>	2	Відповідь студента при відтворенні навчального матеріалу елементарна, фрагментарна, зумовлюється початковими уявленнями про предмет вивчення;
<i>II. Середній</i>	3	Студент відтворює основний навчальний матеріал, здатний розв'язувати завдання за зразком, володіє елементарними вміннями навчальної діяльності;
<i>III. Достатній</i>	4	Студент знає матеріал, а також самостійно застосовує знання для перекладення творів, уміє робити висновки, виправляти допущені помилки;
<i>IV. Високий</i>	5	Знання студента є міцними, системними. Студент уміє застосовувати знання творчо, його навчальна діяльність має дослідницький характер, позначена вмінням самостійно розробляти різноманітні варіанти перекладень, виявляти і відстоювати особисту позицію.

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ

Згідно з навчальним планом з курсу „Аранжування” студенти повинні самостійно відпрацювати 23 години.

Самостійна робота передбачає подальше поглиблення студентами теоретичних і практичних знань, умінь і навичок з „Аранжування”.

Під час самостійної роботи рекомендується використовувати:

- посібники різних авторів,
- різножанрові твори.

СПИСОК ТВОРІВ ДЛЯ ВИКОНАННЯ ХОРОВИХ ПЕРЕКЛАДЕНЬ

До теми 1. Аранжування чотирьохголосного жіночого хору, для чоловічого і навпаки

- Беховен Л. „Гимн ночі” Хрестоматія по дирижуванню. Составители: Красотина Е., Рюмина К., Левит Ю. Выпуск 1., М, 1968
- Леонтович М. "Пішов милий".
- Вериківський М. "Ой зійшов, зійшов" П д. 4п із опери "Наймичка", уривок. Хорові сцени. Вип.1. „Муз. Україна”, 1988

До теми 2. Перекладення з двох і трьохголосних однорідних хорів на змішані шляхом октавного подвосня голосів однорідного хору

- Вериківський М. Хор чумаків д-1 к-1. Із опери "Наймичка". Хорові сцени. Випуск 1, "Муз. Україна ", 1988 р.
- Ревуцький Л, Обр. нар. пісні" Иди, Иди дощичку", „Укр. нар. пісні для дітей”. Київ, "Муз. Україна", 1986 р.

- Обр. Балакирева М. „Как под лесом под лесочком”.
- Кабалевский Д. „Окружили синие туманы”. Хрест. по хоровой литературе. Сост. Попов С., вып. 4, М., 1952 г.
- Верьовка Г. Обр. укр. нар. пісні "Ой літає соколонько". „Укр. нар. пісні для дітей”, К., "Муз. Україна", 1986 р.

До теми 3. Перетворення чотирьохголосного складу викладення однорідних хорів в трьохголосний

- Вацадзе Н. Обр. нар. пісні "Весна наша", "Укр. нар. пісні для дітей", К., „Муз. Україна”, 1986 р.
- Обр. Самса О. "Гей, хороша молодичка". Укр. нар. пісня "Верховино, світку наш". К., "Муз. Україна", 1990 р.

До теми 4. Перекладення з трьохголосних однорідних хорів гомофонно-гармонічного складу на чотирьохголосні змішані

- Леонтович М. Обр. укр. нар. пісні "Дударик" "Укр. нар. пісні". Київ, "Муз. Україна", 1986.
- Обр. Легкого А., Укр. нар. пісня "Ой з-за гори, з-за гори", "Верховино, світку наш". Київ, "Муз. Україна", 1990
- Обр. Легкого А. Укр. нар. пісня "Ой чие ж то жито". "Верховино, світку наш". Київ, "Муз. Україна", 1990
- Анцев М. "Колокольчики", Ивакин М. Хоровая аранжировка, М., 1967
- Даргомьжский А. "На севере диком".
- Ребиков В. "Люблю грозу". Полтавцев И., Светозарова М. Курс чтения хоровых партитур ч.1. М., 1984

До теми 5. Перекладення з чотирьохголосних однорідних хорів на чотирьохголосні змішані.

- Ребиков В. „Горные вершины”. Полтавцев И., Светозарова М. Курс чтения хоровых партитур, ч. 1, М., 1964
- Шуберт Ф. "Далекой".
- Мусоргский М. „Ты взойди, взойди солнце красное”, Обр. р.н.п. Русская хоровая литература. Хрестоматия. Вып.1.

Сост. Попов С.М., 1958

- Обр. В.Листопада Укр. нар. пісня "Люлька-черепулька". "Верховино, світку наш". Київ, "Муз. Україна", 1990

До теми 6. Перекладення однорідних хорів зі змінною кількістю голосів на змішані

- Новиков А. „При долине куст калины”. Шелков Н., Хрестоматия по чтению хоровых партитур. Л., 1963
- Черепнин Н. "Не плачьте над трупами павших бойцов". Ивакин М., Хоровая аранжировка. М., 1967
- Данькевич К. Жіночий хор 1 д 1 к із опери "Наймичка" Хорові сцени. Вип. 1. "Муз. Україна", 1988

До теми 7. Перекладення з чотирьохголосних змішаних хорів на чотирьохголосні однорідні

- Лядов К. Н. "Возле речки, возле моста". Ивакин М., Хоровая аранжировка. М., 1967, стр.67
- Шуман Р. "Вечерняя звезда". Полтавцев И., Светозарова. Курс чтения хоровых партитур. ч. I, М., 1964
- Пашенко В. Укр. нар. пісня "По той бік гора". "Верховино, світку наш". Київ, "Муз. Україна", 1990
- Стецюра І. "Ой вербо, вербо". Укр. нар. пісня. "Верховино, світку наш". Київ, "Муз. Україна", 1990

До теми 8. Перекладення з чотирьохголосних змішаних хорів на трьохголосні однорідні

- Шуман Р. "Привет весне". Ивакин М. Хоровая аранжировка. М., 1967, стр.78.
- "Доброй ночи" Красотина Е., Рюмина К., Левит Ю. Хрестоматия по дирижированию хором. Вып.1., М., 1968
- Римский-Корсаков Н. "Ай, во поле липенька". Обр. р.н.п. Русская хоровая литература. Хрестоматия. Вып.1., Сост. Попов С.М., 1958
- Вериківський М. "А з рутоньки дві квітоньки". 2д 4к із опери "Наймичка". Хорові сцени. Вип. 1. "Муз. Україна",

1988

- Гулак-Артемівський С. „Там, за тихим за Дунаєм” фінал 3 д. хор. Хрестоматія з укр. муз. літератури для 4 кл. ДМШ. Київ, "Муз. Україна", 1980

До теми 9. Перекладення з чотирьохголосних змішаних хорів на двохголосні однорідні.

- Мирославський П. "Не забувай сині гори". Обр. укр.н.п. Ивакин М., Хоровая аранжировка. М., 1967, стр. 86
- Мендельсон Ф. "Как иней ночью весенней пал". Красотина Е., Рюмина К., Левит Ю. Хрестоматія по дирижуванню хором, Вып.1., М., 1968
- Обр. Заставецького. „Кличе мати сина”. Укр. нар. пісня "Верховино, світку наш". Київ, "Муз. Україна", 1990
- Обр. Гайворонського "Пляс". "Верховино, світку наш". Київ, "Муз. Україна", 1990
- Шиптура Б. "Файні люди" Там же.
- Магдій М. "Коломийки". "Верховин, світку наш". Київ, „Муз. Україна”, 1990

До теми 10. Перекладення з багатоголосних змішаних хорів на чотирьохголосні змішані

- Дунаевский И. "Море". Ивакин М., Хоровая аранжировка. М., 1967
- Вериківський М. „Прапор червоний”. Хрестоматія з укр. муз. літератури для 4 класу ДМШ. Київ, Муз. Україна, 1980
- Фіцалович І. "Радісні Карпати". "Верховино, світку наш". Київ, "Муз. Україна", 1990

До теми 11. Перекладення з прямим перенесенням голосів супроводу в хорову партитуру зі зміною верхнього голосу супроводу по вокальному голосу

- Григ Э. "Колыбельная Маргариты". Ивакин М. Хоровая аранжировка. М.,1967, с.100.

- Римский-Корсаков Н. "Не пой, не пой, ты соловушка". Там же.
- "Ельник мой, ельник". Там же
- Степовий Я. "Щебетала пташечка". Обр. укр.н.п. "Українські народні пісні для дітей в картинках". Київ, "Муз. Україна", 1989.
- Дремлюга М. „Вербовая дощечка”. Обр. укр. нар. пісні. Там же.

До теми 12. Перекладення вокальних творів для двохголосного однорідного хору

- Лобачев Г. "Веснянка". Обр.укр.н.п. "Песни для детей" Сборник для начальной школы. М., 1953
- Дремлюга М. "Як діждемо літа". Обр. укр. нар. пісні „Українські народні пісні в картинках”. Київ, "Муз. Україна", 1989
- Лисенко М. "Льон". Обр. укр.н.п. „Українські народні пісні для дітей в картинках”, Київ, "Муз. Україна", 1989
- Стеценко К. "Журавель”. Обр. укр. нар. пісні. Там же.
- Осадчий О. "Фортуна". Збірка пісень „Ти – земле моя”. Київ, "Музична Україна", 1989
- "Не лукав" Там же.
- Демінченко К. "Наш Київ". Збірка пісень "Київська весна". Київ, "Муз. Україна", 1982
- Ревуцький Л. "Наша пісня". Там же.

До теми 13. Перекладення вокальних творів для чотирьохголосного змішаного хору

- Ревуцький Л. "Ой є в лісі калина". Обр. укр. нар. пісні „Українські народні пісні для дітей в картинках”, Київ, "Музична Україна", 1989.
- Осадчий О. "Каравай". Збірка пісень. "Ти – земле моя". Київ, "Музична Україна", 1989.
- Мясков К. "Вітаєм, Києве, тебе". Збірка пісень "Київська весна". Київ "Музична Україна". 1982
- Майборода П. "Пісня о Дніпрі". Збірка пісень "Київська

- весна", Київ, "Музична Україна", 1982
– Шаповаленко В. "Киев мой". Там же.

До теми 14. Характерні особливості гуртового співу

Українські народні пісні:

- "Їхали козаки",
- "Ой чий то кінь стоїть",
- "Ой при лужку",
- "Ой гиля-гиля",
- "Ой там за лісочком",
- "В кінці греблі шумлять верби",

До теми 15. Підголоскове перекладення

Українські народні пісні:

- "Дубовая дощечка",
- "А ще сонце не заходило",
- "Місяць на небі",
- "Маринька",
- "Ой піду я до ставочку".

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Лицвенко И. Техника переложения сольных вокальных произведений для разных хоровых составов. М., 1964
2. Ивакин М. Хоровая аранжировка. М., 1967
3. Лицвенко И. Практическое руководство по хоровой аранжировке, М., 1962
4. Веревка Г. Народное хоровое искусство Украинской ССР. В кн.: Сборник статей по вопросам работы хоров художественной самодеятельности, М., 1957
5. Молдавін М. Народний підголосковий спів. Київ, "Муз. Україна", 1980
6. Правдюк О. Ладові основи української народної музики. Київ, 1961
7. Кулаковский О. О русском народном многоголосии. М., 1961
8. Молдавін М. Льонарики складають пісні. Методичний нарис. Житомир, 1958
9. Молдавін Н. О многоголосном распеве. В журн.: Советская музыка, № 10, 1954
10. Записки збирача фольклору. Київ, 1958
11. Гордійчук М. Як записувати народну музику. Порадник для збирачів музичного фольклору. Київ, 1960
12. Евсеев С, Русская народная полифония, М, 1960
13. Кулаковский Л. Песня, ее язык, структура и судьбы (на материалах русской и украинской народной массовой советской песни). М., 1962